

บทที่ 5

สรุป วิจัยผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การค้นคว้าแบบอิสระ เรื่อง การวิเคราะห์การจัดเก็บภาษีศุลกากรของด่านศุลกากรในเขตภาคเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและมูลค่าการจัดเก็บภาษีศุลกากรของด่านศุลกากร และปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการจัดเก็บภาษีศุลกากร ของด่านศุลกากรทั้ง 10 แห่ง ในเขตภาคเหนือ ประกอบด้วย สำนักงานศุลกากรภาคที่ 3 จังหวัดเชียงใหม่ ด่านศุลกากรแม่สอด จังหวัดตาก ด่านศุลกากรแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด่านศุลกากรแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด่านศุลกากรเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ด่านศุลกากรแม่สาย จังหวัดเชียงราย ด่านศุลกากรเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ด่านศุลกากรเชียงของ จังหวัดเชียงราย ด่านศุลกากรทุ่งช้าง จังหวัดน่าน และด่านศุลกากรท่าอากาศยานเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยการสัมภาษณ์นายด่านศุลกากร ผู้อำนวยการหรือรักษาการนายด่านศุลกากรด้วยแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาเตรียมไว้สำหรับการศึกษารั้งนี้ โดยเฉพาะ นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลการจัดเก็บของด่านศุลกากรแต่ละแห่งระหว่างปีงบประมาณ 2542 – 2546

ข้อมูลที่ได้รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ นำมาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามหัวข้อที่ได้รับการจัดหมวดหมู่ไว้ ส่วนข้อมูลการจัดเก็บนำมาแสดงรายละเอียดการจัดเก็บของแต่ละด่านศุลกากรในแต่ละปีงบประมาณ รวมทั้งสรุปมูลค่าสินค้านำเข้า และส่งออกมากที่สุดของแต่ละด่านจำนวน 5 อันดับ แล้วสรุปรายละเอียดพร้อมการอธิบายประกอบ

ผลการศึกษา

1. สภาพการจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากร

การจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรแต่ละแห่ง มีรายละเอียดดังนี้
การจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรแม่สาย พบว่ามีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี ยกเว้นปีงบประมาณ 2544 เป็นปีที่ประเทศไทยมีปัญหาชายแดนกับประเทศพม่าส่งผลให้การจัดเก็บรายได้ต่ำกว่าปีอื่นๆ ในช่วงเวลาระหว่างปีงบประมาณ 2542 – 2546 มีมูลค่าการจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรแม่สายอยู่ระหว่าง 12.2 – 20.7 ล้านบาท สินค้านำเข้ามูลค่าสูงสุดในปีงบประมาณ 2546 คือ โค - กระบือมีชีวิต รองลงมา ได้แก่ รถแทรกเตอร์และสินค้าส่งออกมูลค่าสูงสุด คือ น้ำมันเชื้อเพลิง รองลงมา ได้แก่ เหล็กเส้น

การจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรเชียงแสน พบว่ามีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี ยกเว้น ปีงบประมาณ 2543 และ 2546 ซึ่งในปีงบประมาณ 2546 นั้นอัตราการจัดเก็บที่ลดลงเกิดขึ้นจากการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี ตลอดจนพันธกรณีอื่นๆ ที่ส่งผลให้การจัดเก็บรายได้ต่ำกว่าปี 2544 และ 2545 ในช่วงเวลาระหว่างปีงบประมาณ 2542 - 2546 มีมูลค่าการจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรเชียงแสนอยู่ระหว่าง 49.5 - 168.2 ล้านบาท สินค้านำเข้ามูลค่าสูงสุดในปีงบประมาณ 2546 คือ แอปเปิ้ลสด รองลงมาได้แก่ กระบือมีชีวิต และสินค้าส่งออกมูลค่าสูงสุด คือ ลำไยอบแห้ง รองลงมาได้แก่ ยางรถยนต์

การจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรเชียงของ พบว่า ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2544 มีแนวโน้มอัตราจัดเก็บเพิ่มขึ้นทุกปี ในช่วงเวลาระหว่างปีงบประมาณ 2542 - 2546 มีมูลค่าการจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรเชียงของอยู่ระหว่าง 2.1 - 6.7 ล้านบาท สินค้านำเข้ามูลค่าสูงสุดในปีงบประมาณ 2546 คือ ไม้แปรรูป รองลงมาได้แก่ ถ่านหิน และสินค้าส่งออกมูลค่าสูงสุด คือ อาหารและเครื่องดื่ม รองลงมาได้แก่ วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง

การจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรแม่ฮ่องสอน พบว่าอัตราจัดเก็บเพิ่มขึ้นทุกปี ยกเว้นในปี 2543 และปี 2545 มีอัตราลดลงเล็กน้อย ในระหว่างปีงบประมาณ 2542 - 2546 มีมูลค่าการจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรแม่ฮ่องสอนอยู่ระหว่าง 1.4 - 7.4 ล้านบาท สินค้านำเข้ามูลค่าสูงสุดในปีงบประมาณ 2546 คือ โลหะ - กระบือมีชีวิต รองลงมาได้แก่ ของเบ็ดเตล็ด และสินค้าส่งออกมูลค่าสูงสุด คือ น้ำมันพืช รองลงมาได้แก่ รถจักรยานยนต์

การจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรแม่สะเรียง พบว่าอัตราจัดเก็บเพิ่มขึ้นทุกปี ยกเว้นในปีงบประมาณ 2543 มีอัตราลดลงเล็กน้อย ในระหว่างปีงบประมาณ 2542 - 2546 มีมูลค่าการจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรแม่สะเรียงอยู่ระหว่าง 5.9 - 21.5 ล้านบาท สินค้านำเข้ามูลค่าสูงสุดในปีงบประมาณ 2546 คือ โคมีชีวิต รองลงมาได้แก่ กระบือมีชีวิต และสินค้าส่งออกมูลค่าสูงสุด คือ อะไหล่รถยนต์เก่าใช้แล้ว รองลงมาได้แก่ เครื่องอุปโภค - บริโภค

การจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรเชียงดาว พบว่าอัตราจัดเก็บลดลงทุกปี เนื่องจากมีการปิดจุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางหลักกึ่งอำเภอเวียงแหงและจุดผ่อนปรนช่องทางกัวสาวอก บ้านอรุณทัย ปิดตามคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้มีการนำเข้าและส่งออกสินค้าน้อยมาก ในระหว่างปีงบประมาณ 2542 - 2546 มีมูลค่าการจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรเชียงดาวอยู่ระหว่าง 0.1 - 4.9 ล้านบาท สินค้านำเข้ามูลค่าสูงสุดในปีงบประมาณ 2546 คือ โคมีชีวิต รองลงมาได้แก่ กระบือมีชีวิต และสินค้าส่งออกมูลค่าสูงสุด คือ วัสดุและอุปกรณ์ก่อสร้าง รองลงมาได้แก่ ไขมันและน้ำมันที่ได้จากพืชและสัตว์

การจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรท่าอากาศยานเชียงใหม่ พบว่าอัตราจัดเก็บเพิ่มขึ้นทุกปี ยกเว้นในปี 2546 มีอัตราลดลง ในระหว่างปีงบประมาณ 2542 - 2546 มีมูลค่าการจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรท่าอากาศยานอยู่ระหว่าง 43.1 – 77.1 ล้านบาท สินค้านำเข้ามูลค่าสูงสุดในปีงบประมาณ 2546 คือ หม้อแปลงไฟฟ้า (คาร์บูเรเตอร์และส่วนประกอบ) รองลงมาได้แก่ หีบแบบหล่อสำหรับใช้งานหล่อโลหะ และสินค้าส่งออกมูลค่าสูงสุด คือ ถั่วปิ่นแช่แข็ง รองลงมาได้แก่ เครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร (เซรามิค)

การจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรแม่สอด พบว่าอัตราจัดเก็บเพิ่มขึ้นในปีงบประมาณ 2542 - 2544 แต่ลดลงในปีงบประมาณ 2545 - 2546 เนื่องจากการปิดด่านชายแดนเนื่องจากปัญหาเหตุการณ์กระทบกระทั่งชายแดนระหว่าง 2 ประเทศ คือ ไทยกับพม่า ในระหว่างปีงบประมาณ 2542 - 2546 มีมูลค่าการจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรแม่สอดอยู่ระหว่าง 44.6 - 98.8 ล้านบาท สินค้านำเข้ามูลค่าสูงสุดในปีงบประมาณ 2546 คือ โคมีชีวิต รองลงมาได้แก่ ปลาเบญจพรรณสด และสินค้าส่งออกมูลค่า สูงสุด คือ น้ำมันพืช รองลงมาได้แก่ ผงชูรส

การจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรทุ่งช้าง พบว่าอัตราจัดเก็บเพิ่มขึ้นทุกปี ในระหว่างปีงบประมาณ 2542 - 2546 มีมูลค่าการจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรทุ่งช้างอยู่ระหว่าง 0.67 – 2.2 ล้านบาท ไม่มีรายงานเกี่ยวกับสินค้านำเข้าและส่งออกสูงสุด

การจัดเก็บรายได้ของสำนักงานศุลกากรภาคที่ 3 พบว่าเริ่มจัดเก็บรายได้เป็นของหน่วยงานเองเมื่อปีงบประมาณ 2543 แม้อัตราการจัดเก็บในปี 2544 จะชะงักลงแต่ในปี 2545 และปี 2546 ปรากฏว่าอัตราการจัดเก็บเพิ่มขึ้นโดยตลอด ในระหว่างปีงบประมาณ 2543 – 2546 มีมูลค่าการจัดเก็บรายได้อยู่ระหว่าง 0.5 – 3.6 ล้านบาท การจัดเก็บรายได้ของสำนักงานศุลกากรภาคที่ 3 ส่วนใหญ่เป็นการจัดเก็บจากค่าจำหน่ายของกลาง ค่าปรับ และค่าธรรมเนียมศุลกากร นอกจากนี้ยังจัดเก็บภาษีแทนหน่วยงานอีกด้วย

การดำเนินการจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากร เป็นไปตามพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ประกอบด้วย พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2469 พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ.2530 พระราชบัญญัติห้ามนำของที่มีการแสดงกำเนิดเป็นเท็จเข้ามา พ.ศ.2481 พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติปราบปรามการทำให้แพร่หลายและการค้าวัตถุลามก พ.ศ.2471 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2544 รวมทั้งการดำเนินการจัดเก็บอากรตามข้อตกลงทางการค้าที่เกี่ยวข้อง คือ ข้อตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) ซึ่งปัจจุบันมีข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับ จีน และประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกัน นอกจากนี้ยังต้องปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาที่เกี่ยวข้องอีกหลายฉบับ อาทิ พระราชกฤษฎีกาควบคุมการส่งออกปศุสัตว์และซากสัตว์ซึ่งสินค้าบางอย่าง

พ.ศ.2483 เป็นต้น การปฏิบัติทั้งหมดจะเกี่ยวข้องกับการอนุญาตสินค้านำเข้า-ส่งออกนอกราชอาณาจักร และการควบคุมสินค้าอันตรายหรือสินค้าต้องห้ามหลายชนิด ซึ่งทั้งหมดคือกระบวนการทางด้านพิธีการศุลกากร

สถานการณ์อื่นๆ เกี่ยวกับการจัดเก็บรายได้ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดพบว่า ภาพรวมของสถานการณ์การลักลอบหนีพิธีการศุลกากรในปัจจุบันเกิดขึ้นเล็กน้อยโดยเฉพาะในพื้นที่รับผิดชอบของด่านศุลกากรที่รับผิดชอบดูแลการจัดเก็บระหว่างไทยกับจีนที่ทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี ได้รับการยกเว้นภาษีและอากรต่างๆ ในอัตราต่ำ (ในปัจจุบันมีการยกเว้นภาษีพืชผักผลไม้ ตามพิกัด 07 – 08) แต่ปัญหานี้ยังพบในพื้นที่ติดต่อกับประเทศพม่าและลาว ซึ่งบริเวณดังกล่าวมีการนำเข้า-ส่งออกสินค้าที่มีอัตราค่าอากรหรือภาษีก่อนข้างสูง จึงเป็นสิ่งที่น่ากังวลใจให้เกิดการลักลอบนำสินค้านำเข้า-ส่งออกนอกราชอาณาจักรโดยไม่ผ่านพิธีการศุลกากร

2. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการจัดเก็บภาษีศุลกากร

ภาพรวมของปัญหาอุปสรรคที่มีผลต่อการจัดเก็บภาษีศุลกากรของด่านศุลกากรในเขตภาคเหนือสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ปัญหาด้านบุคลากร ด้านศุลกากรในเขตภาคเหนือพบปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรดังนี้ ปัญหาการขาดความรู้ความชำนาญในหน้าที่และงานที่ต้องปฏิบัติ การขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน บุคลากรไม่ประสงค์มาทำงานที่ด่านศุลกากรเพราะอยู่ห่างไกลความเจริญ และปัญหามีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอต่อการภาระของงานที่เพิ่ม

2.2 ปัญหาด้านเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับการปฏิบัติงาน ด้านศุลกากรในเขตภาคเหนือพบปัญหาที่สำคัญ 2 เรื่อง คือ ปัญหาอุปกรณ์เก่าไม่ทันสมัยและหมดอายุ และปัญหาความไม่เพียงพอของระบบคอมพิวเตอร์สำหรับการใช้งานด้านพิธีการศุลกากร

2.3 ปัญหาด้านกฎหมายระหว่างประเทศ ด้านศุลกากรในเขตภาคเหนือพบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ ปัญหาการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศ ปัญหาประเทศเพื่อนบ้านมีกฎหมายการค้าระหว่างประเทศล่าช้า และปัญหาการขาดความมีมาตรฐานและความแน่นอนในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย

2.4 ปัญหาด้านกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดเก็บอากร ด้านศุลกากรในเขตภาคเหนือพบปัญหาที่สำคัญคือ ปัญหาการขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปฏิบัติทางการค้าระหว่างประเทศของผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออกในปัจจุบัน ปัญหาความเหลื่อมล้ำในแง่การให้พิกัดอัตราศุลกากรสินค้าขาเข้าและขาออกแตกต่างกันจากการตีความ ความยุ่งยากส่วนหนึ่งเกิดจากความเหลื่อมล้ำจากการลงนามข้อตกลงเขตการค้าเสรี มีผลทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบด้านการ

จำหน่ายสินค้าเพราะสินค้าพืชผลทางการเกษตร ผัก ผลไม้ จากจีนเข้ามาเสียภาษีขาเข้า และ ภาษีมูลค่าเพิ่ม คิดอัตราร้อยละ 0 และไม่ต้องเสียอากร แต่สินค้าไทยที่ถูกส่งไปยังประเทศจีน โดยเฉพาะผลไม้แม้ภาษีขาเข้าถูกกำหนดในอัตราร้อยละ 0 เช่นเดียวกันแต่ประเทศไทยต้องชำระ ภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 13 ให้จีน และปัญหาความชัดเจนในการตีความแหล่งกำหนดของสินค้าบาง ชนิดที่ยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

2.5 ปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้านศุลกากรในเขตภาคเหนือพบ ปัญหานี้ไม่บ่อยนักโดยเฉพาะปัญหาความกระทบกระทั่งบริเวณชายแดนทั้งชายแดนบริเวณ ประเทศลาวและประเทศพม่า

2.6 ปัญหาอื่นๆ ด้านศุลกากรในเขตภาคเหนือพบปัญหาอื่นๆ หลายเรื่อง ประกอบด้วย ปัญหาการถือโกง หรือการค้างชำระค่าซื้อ-ขายสินค้า ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อตกลง ปัญหาด้านการ สื่อสารด้านภาษา ด้านประเพณี วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง ซึ่งโดยรวมแล้วมักจะกระทบกับ ต้นทุนของสินค้าที่สูงขึ้นเสมอ ปัญหาเรื่องการลักลอบหนีศุลกากรที่มักเคลื่อนไหวเร็ว มี สถานการณ์ขึ้นลงตามสภาวะการณ์ และด้านเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาด้านขวัญและ กำลังใจของบุคลากร กรมศุลกากรควรใช้ระบบการทำงานใกล้เคียงหรืออยู่ในภูมิภานาของข้าราชการ นั้นเพื่อขวัญและกำลังใจแก่ข้าราชการ การใช้ระบบนี้จะช่วยให้ข้าราชการไม่ต้องเดินทางไกลทำ ให้ประหยัดค่าใช้จ่าย ปัญหาในเรื่องใบอนุญาตนำเข้า-ส่งออก โดยที่ใบอนุญาตนำเข้า-ส่งออกมักจะ เกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่นเช่นกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงสาธารณสุข และปัญหาเกี่ยวกับการ ปรามปรามกองกำลังชนกลุ่มน้อยในบริเวณชายแดน ทำให้เป็นอุปสรรคการค้าและการจัดเก็บภาษี ศุลกากร

วิจารณ์ผลการศึกษา

ผลการศึกษา การวิเคราะห์การจัดเก็บภาษีศุลกากรของด่านศุลกากรในเขตภาคเหนือ มี ข้อค้นพบที่น่าสนใจซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สถานการณ์การจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรในเขตภาคเหนือ

จากผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์การจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรในเขตภาคเหนือ ส่วนใหญ่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี คงมีเฉพาะด่านศุลกากรเชียงดาวเท่านั้นในขณะนี้ไม่มีผลการจัดเก็บ รายได้น้อยมากเพราะด่านศุลกากรแห่งนี้มีการปิดจุดผ่อนปรนที่สำคัญทั้งสองแห่ง คือ จุดผ่อนปรน ทางการค้าช่องทางหลักกึ่งอำเภอเวียงแหงและจุดผ่อนปรนช่องทางกัวผาวอก บ้านอรุโณทัย จาก การสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน และการค้าระหว่างประเทศไทย จีน พม่า และลาว

ทำให้เห็นว่าด้านชายแดนทั้ง 9 แห่งล้วนแต่มีบทบาทสำคัญในการสินค้านำเข้า-ส่งออกนอกราชอาณาจักรของ 4 ประเทศ แต่ในอดีตที่ผ่านมาปัญหาทางด้านชายแดนก็มีค่อนข้างสูงโดยเฉพาะปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับพม่า และความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาว เป็นต้นทำให้เกิดอุปสรรคสำคัญในการค้าตามแนวชายแดน ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อการจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรแต่ละแห่งในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

จากรายงานของสำนักงานศุลกากรภาคที่ 3 (2547) ได้แสดงให้เห็นว่าในปีงบประมาณ 2546 มีการส่งออกสินค้าไปประเทศพม่ามากที่สุด และเพิ่มขึ้นกว่าปี 2545 ถึงร้อยละ 41.62 รองลงมา คือการส่งออกสินค้าไปยังประเทศจีน และประเทศลาว ส่วนการนำเข้าสินค้าจากประเทศคู่ค้าก็พบว่า ในปีงบประมาณ 2546 มีการนำเข้าสินค้าจากประเทศพม่ามากที่สุดแต่ก็มีมูลค่าลดลงกว่าปี 2545 ประมาณร้อยละ 20.96 รองลงมานำเข้าสินค้าจากประเทศจีนและประเทศลาว ตามลำดับ ทำให้ประเทศไทยได้เปรียบดุลการค้ากับประเทศคู่ค้าทั้ง 3 ประเทศ เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 54.30 ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการดำเนินงานที่ได้นำเสนอในการศึกษาครั้งนี้ที่พบว่าสิ้นปีงบประมาณ 2546 รายได้ที่มาจากการจัดเก็บจากสินค้านำเข้า-ส่งออกนอกราชอาณาจักรของแต่ละด่านเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดยกเว้นด่านศุลกากรเชียงแสน และด่านศุลกากรเชียงของที่มีแนวโน้มรายได้จากการจัดเก็บลดลงกว่าปีอื่นๆ ซึ่งกรณีนี้ สำนักงานศุลกากรภาคที่ 3 (2547) กล่าวว่าสาเหตุที่ทำให้การจัดเก็บรายได้ศุลกากรต่ำกว่าปีงบประมาณ 2545 เนื่องมาจากสินค้าที่นำเข้ามีการปรับลดอัตราอากร และยกเว้นอากรตามพันธกรณีต่างๆ แต่การเพิ่มขึ้นของมูลค่าสินค้าที่นำเข้าและส่งออกนอกราชอาณาจักรมีมูลค่าเพิ่มขึ้นนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า ในแต่ละด่านศุลกากร มีแนวโน้มนำเข้าสินค้าเข้าในและส่งออกนอกราชอาณาจักรเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับรายละเอียดที่ อนุช อาภาภิรม (2546) ซึ่งกล่าวว่าสถานการณ์การค้าตามแนวชายแดนที่เพิ่มขึ้นมาจากมีสินค้าอุตสาหกรรมซึ่งเพิ่มขึ้นจากการขยายตัวการลงทุนในประเทศคู่ค้าเพิ่มมากขึ้น และในขณะเดียวกันนโยบายการเปิดประเทศของจีนก็มีอิทธิพลต่อการขยายตัวทางการค้าชายแดนค่อนข้างมาก ซึ่งกรณีกา เพชรแก้ว (2547) อธิบายไว้ว่า เมื่อปี 2535 มูลค่าการค้าไทยกับจีนตอนใต้มีเพียง 0.2 ล้านบาทเท่านั้น แต่ขยายตัวเพิ่มขึ้นถึง 11 เท่าในปี 2545 อย่างไรก็ตามในรายงานเดียวกันนอกจากจะให้เหตุผลการเปิดตัวของจีนแล้วปัจจัยที่ส่งเสริมการค้าชายแดนไทยกับจีนจะเกี่ยวข้องอยู่กับความสามารถในการเดินเรือในแต่ละช่วงแตกต่างกันตามปริมาณน้ำในแม่น้ำโขง การปรับปรุงระบบการค้าชายแดนของแต่ละประเทศ และการเปลี่ยนแปลงของอัตราภาษีต่างๆ เป็นต้น ส่วนการเพิ่มขึ้นของการค้ากับประเทศลาว สนมพรรณ วรวิเชียรพงษ์ (2544) อธิบายว่า ความต้องการสินค้าจากประชาชนประเทศลาวมีค่อนข้างสูงตามการพัฒนาประเทศแต่ประเทศลาวไม่สามารถผลิตสินค้าได้ด้วยตนเองจำเป็นต้องนำเข้าจากประเทศไทยค่อนข้างมากทำให้ไทย

ได้เปรียบดุลการค้ามาโดยตลอด หรืออีกนัยหนึ่งแสดงว่าการค้าขายกับประเทศลาวของไทยเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภคของประชาชนประเทศลาว ส่วนประเทศพม่า นิสิต พันธมิตร (2542) กล่าวว่า ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในฐานะคู่ค้าของประเทศพม่าทั้งการนำเข้าสินค้าและการส่งออกสินค้าเป็นอันดับที่สาม ดังนั้นในภูมิภาคนี้ประเทศไทยจึงมีบทบาทในฐานะคู่ค้าทั้งประเทศลาว จีน ทอนใต้ และพม่าเป็นอย่างมากจึงมีผลทำให้มีการนำเข้าสินค้าเข้าในและส่งออกสินค้าออกนอกราชอาณาจักร ไปยังประเทศคู่ค้าเหล่านี้ค่อนข้างสูงในแต่ละปี มีส่วนทำให้การจัดเก็บรายได้จากสินค้านำเข้าและสินค้าส่งออกนอกราชอาณาจักรที่ด่านศุลกากรแต่ละแห่งในเขตภาคเหนือสูงตามไปด้วย แม้ในขณะนี้จะมีข้อตกลงเขตการค้าเสรีหรือพันธะอื่น ๆ ที่มีส่วนทำให้มีการจัดเก็บรายได้ให้ลดลงก็ตาม

บทบาทสำคัญของด่านศุลกากรในเขตภาคเหนือคือ การป้องกันและปราบปรามการลักลอบหนีศุลกากรกับบุคคล กลุ่มบุคคล หรือขบวนการนำสินค้าเข้าใน-ส่งออกนอกราชอาณาจักรโดยไม่ผ่านพิธีการศุลกากร จากการศึกษาของนักวิชาการ และการรวบรวมข้อมูลในอดีตปรากฏว่าด่านชายแดนไทย-พม่า ค่อนข้างมีการลักลอบหนีศุลกากรในแต่ละปีค่อนข้างสูงสินค้า ดังเช่นคณะทำงานร่วมธนาคารแห่งประเทศไทยและธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (2539) กล่าวว่า การค้าชายแดนไทย-ลาว ค่อนข้างมีสถิติลักลอบหนีศุลกากรสูงกว่าสินค้าที่ผ่านพิธีการศุลกากร วิธีการที่นิยมลักลอบในบริเวณจุดการค้าคือ นำสินค้าติดตัวโดยให้เหตุผลว่านำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือแจ้งรายการสินค้าต่ำกว่าจำนวนและราคาที่ซื้อ ส่วนการลักลอบนอกจุดการค้ากระทำได้ค่อนข้างสะดวกเพราะสภาพแวดล้อมของพื้นที่อำนวยความสะดวกในการลักลอบหนีศุลกากร เช่นเดียวกับ กรณีการ ธรรมรัตน์ (2542) และนิสิต พันธมิตร (2542) ได้กล่าวว่า มูลค่าการค้านอกกระบวนค่านสูงกว่ามูลค่าการค้าในระบบถึง 4 เท่า อย่างไรก็ตามจากข้อมูลทั้งหมดยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรบริเวณการค้าชายแดนระหว่างไทย-จีน ซึ่งกรณีกาเพชรแก้ว (2547) ก็ได้กล่าวในทำนองเดียวกันคือยังไม่พบรายงานเกี่ยวกับการค้าที่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากรระหว่างไทยกับจีน ทั้งนี้อาจเนื่องจากความยุ่งยากและเข้มงวดกวดขันในบริเวณดังกล่าวค่อนข้างสูงและในขณะเดียวกันสภาพแวดล้อม ก็ไม่อำนวยความสะดวกการลักลอบหนีศุลกากรเหมือนชายแดนบริเวณไทย-ลาว และไทย-พม่า ส่วนผลการศึกษารั้งนี้แม้จะปรากฏว่าผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนหนึ่งระบุว่าปัญหาการลักลอบหนีพิธีการศุลกากรในพื้นที่ลดน้อยลงแต่เมื่อพิจารณาจากผู้ให้ข้อมูลหลักอีกส่วนหนึ่งและข้อมูลการปราบปรามการลักลอบหนีพิธีการศุลกากรทำให้เห็นว่าลักลอบหนีศุลกากรของการค้าชายแดนในช่วงหลังไม่ได้ลดน้อยไปกว่าอดีตแม้จะมีการป้องกันและปราบปรามการลักลอบหนีศุลกากรในบริเวณแนวชายแดนค่อนข้างเข้มงวดจากเจ้าหน้าที่ของด่านศุลกากร เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานป้องกันและปราบปรามยา

เสพติด แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดการสัมภาษณ์ที่กล่าวว่าการหลบหนีศุลกากรน้อยพอมีสเหตุรองรับคำอธิบายดังกล่าวได้ระยะหลังประเทศไทยได้ทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศคู่ค้าช่วยทำให้ค่าภาษีอากรของสินค้าหลายชนิดต่ำลงเพราะได้รับยกเว้นภาษีอากรจากเงื่อนไขข้อตกลงเขตการค้าเสรีแต่ก็ไม่ใช่เงื่อนไขทำให้การลักลอบหนีศุลกากรหมดสิ้นไปแต่อย่างใด ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่าการหลบหนีพิธีการศุลกากรไม่ได้ลดน้อยลงโดยมีเหตุผลรองรับคือ สถานการณ์หลบหนีพิธีการศุลกากรที่รุนแรงเกิดขึ้นจากปัจจัยภายในของประเทศข้างเคียง คือ ทั้งพม่า ลาว กัมพูชา ได้รับอิทธิพลในการส่งผ่านสินค้าจากประเทศจีนที่สูงขึ้น การระบายสินค้านอกระบบโดยเฉพาะสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าซึ่งส่วนใหญ่มีคุณภาพต่ำเพื่อหลีกเลี่ยงเข้าสู่ประเทศไทย ซึ่งเป็นตลาดผู้บริโภคจึงมีแนวโน้มสูงขึ้น ตามลำดับ แนวโน้มที่ส่งผลให้เห็นว่าจะทวีสูงขึ้น สำนักงานศุลกากรภาคที่ 3 (2547) ได้รายงาน ตัวเลขการลักลอบหนีศุลกากรไว้ในรายงานประจำปีด้วยเช่นกัน โดยกล่าวเฉพาะกรณีถูกจับกุมจากการป้องกันและปราบปราม พบว่า มีจำนวนราย และมีมูลค่าลักลอบหนีศุลกากรเพิ่มขึ้นกว่าปีงบประมาณ 2545 จึงเป็นข้อยืนยันได้ประการหนึ่งว่าการลักลอบหนีศุลกากรมีผลต่อสภาพการจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรในเขตภาคเหนือแต่ละแห่ง รวมทั้งเป็นกรณียืนยันถึงความพยายามในการปรับปรุงโครงสร้างพิศดอัตราศุลกากรก็ยังไม่เป็นเครื่องจูงใจให้ลดการหนีศุลกากรของกลุ่มผู้ประกอบการบางกลุ่มได้ทำให้ข้อสรุปของกรณีการ ธรรมรัตน์ (2542) ที่กล่าวว่า การค้าในรูปแบบนอกระบบที่เกิดขึ้นในระบบการค้าชายแดนนั้น แสดงให้เห็นถึงอำนาจรัฐไม่สามารถเข้าไปควบคุมการนำเข้าและส่งออกสินค้าได้อย่างทั่วถึง

2. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการจัดเก็บภาษีศุลกากร

ผลการศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรในเขตภาคเหนือมากที่สุดมีด้วยกัน 3 ปัญหาอุปสรรค คือ ปัญหาด้านบุคลากร ประกอบด้วย ปัญหาด้านความรู้และความชำนาญ และปัญหาเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติเนื่องมาจากการทำงานอยู่ในบริเวณชายแดนห่างไกลจากภูมิลำเนาและการมีจำนวนไม่เพียงพอ ปัญหานี้ระยะยาวอาจส่งผลกระทบต่อระบบงานของด่านศุลกากรค่อนข้างมาก เพราะการปฏิรูปโครงสร้างพิศดอัตราศุลกากร โดยเฉพาะในระบบฮาร์โมนิซ์ซึ่งเป็นระบบการจัดแบ่งสินค้าออกเป็นกลุ่มๆ เป็นหมวด เป็นตอน เป็นประเภท และเป็นประเภทย่อย เพื่อกำหนดอัตราอากรแก่สินค้านำเข้าหรือส่งออกใช้เป็นพิศดทางสถิติเพื่อใช้ในการงานสถิติการค้าระหว่างประเทศ จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการปฏิบัติตามนโยบายเป็นอย่างดีดังจะเห็นได้จากข้อที่ควรคำนึงเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการซึ่งเห็นว่าขั้นตอนการกำหนดโครงสร้างอัตราอากรมีรายละเอียดปลีกย่อยเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรอบรู้เข้ามาปฏิบัติงาน

หากด่านศุลกากรมีปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรที่ไม่เพียงพอ ขาดขวัญและกำลังใจ จะยังเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการจัดเก็บรายได้และการปฏิบัติงานอื่นๆ ตามพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง (โสภี ศิริ, 2544) นอกจากนี้ การขาดขวัญและกำลังใจตลอดจนขาดความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ อาจสูญมาลวรรณ (2546) กล่าวว่า เป็นอุปสรรคสำคัญอย่างยิ่งต่อการค้าชายแดน ดังที่พบในการค้าชายแดนไทย-จีนตอนใต้ ซึ่งพบว่า บุคลากรของไทยพบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการพูด อ่าน และเขียนภาษาจีน ทำให้ไทยต้องสูญเสียตลาดบางส่วนให้กับคู่แข่งสำคัญดังเช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย ซึ่งมีบุคลากรที่รู้และเข้าใจภาษาจีนดีกว่า เป็นต้น สอดคล้องกับ กรรณิกา เพชรแก้ว (2547) กล่าวว่า ปัญหาด้านบุคคลที่มีผลต่อการค้าชายแดนไทย-จีนตอนใต้ คือ ปัญหาทั้งบุคลากรผู้ประกอบการค้าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่ไม่สามารถพูด อ่าน เขียนภาษาจีนได้ ทำให้การค้าเงินธุรกิจเสียเปรียบประเทศคู่แข่ง

ปัญหาด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ โดยเฉพาะอุปกรณ์สำหรับงานด้านพิธีการศุลกากร คือ เครื่องคอมพิวเตอร์มีไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ปฏิบัติประจำวัน รวมทั้งเป็นอุปสรรคต่อการให้บริการด้วยคอมพิวเตอร์ระบบ EDI ให้แก่ประชาชนทั่วไปที่นำสินค้าเข้าในหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร ปัญหานี้ในระยะยาวมีแนวโน้มสร้างผลกระทบต่อนโยบายการนำระบบ EDI มาใช้แทนงานเดิม ซึ่งระบบงานใหม่นี้ กรมศุลกากรเห็นว่าจะช่วยรองรับการค้าระหว่างประเทศ และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานของกรมศุลกากร เป็นระบบออนไลน์สำหรับงานด้านพิธีการศุลกากร การจัดเก็บภาษีอากร การตรวจปล่อยสินค้า การส่งเสริมการส่งออก และการป้องกันและปราบปรามการลักลอบหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากร (สำนักงานศุลกากรภาค 3, 2546) และปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย กฎระเบียบหรือกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่พบเห็นคือการขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปฏิบัติทางการค้าระหว่างประเทศของผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออกในปัจจุบัน ปัญหาความเหลื่อมล้ำในแง่การให้พิกัดอัตราศุลกากรสินค้าเข้าและออกของประเทศคู่ค้าแตกต่างจากประเทศไทย และปัญหาความชัดเจนในการตีความแหล่งกำเนิดของสินค้าบางชนิดที่ยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องกับ รายละเอียดที่นิติต พันธ์มิตร (2542) ซึ่งพบในทำนองเดียวกันโดยปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเกี่ยวข้องกับมาตรการภาษีระหว่างประเทศ และการนำเข้าและส่งออกสินค้าเป็นจำนวนมากแต่ไม่มีการกำหนดราคาสินค้าที่ชัดเจน ทำให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรต้องกำหนดราคาเทียบเคียงเพื่อความถูกต้องในการคิดคำนวณภาษีศุลกากรทำให้เสียเวลาในการจัดการค่อนข้างมาก รวมทั้งปัญหาในลักษณะเดียวกันนี้ กรมศุลกากร (2545) ได้เคยกล่าวไว้ในการค้าชายแดนว่า การจัดเก็บภาษีที่มีปัญหาส่วนหนึ่งมาจากมาตรฐานการจัดเก็บภาษีของประเทศเพื่อนบ้านไม่แน่นอน คือ ไม่มีการกำหนดพิกัดอัตราศุลกากรที่ชัดเจนทำให้ผู้ส่งออกหรือผู้นำเข้าไม่สามารถคำนวณต้นทุนกำไรได้

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้มาจากการขาดความชัดเจนของกฎระเบียบด้านการค้าชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. ด้านศุลกากรแต่ละแห่งมีสภาพและปัญหาในการจัดเก็บรายได้แตกต่างกันไป ขึ้นกับสภาพการค้าในด้านศุลกากรนั้นๆ ตั้งอยู่บนบริเวณการค้าที่มีการค้าหนาแน่นมากน้อยเพียงใด บริเวณความรับผิดชอบมีช่องทางสำหรับการหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรได้ง่ายมากน้อยเพียงใด เพื่อกำหนดให้สภาพการจัดเก็บมีประสิทธิภาพ คือ ใช้ทรัพยากรทางการบริหารเพื่อการจัดเก็บสูงสุด จัดเก็บรายได้สูงตามไปด้วย ดังนั้นด้านศุลกากรแต่ละแห่งควรทำการวิเคราะห์สภาพปัญหาบริเวณพื้นที่รับผิดชอบ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาวิธีการแก้ไขปัญหของตนเอง แล้วนำเสนอแนวทางแก้ไข ปัญหาต่างๆ ให้แก่กรมศุลกากรเพื่อให้กำหนดเป็นระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ให้สอดคล้องกับพื้นที่และให้เอื้อต่อการจัดเก็บรายได้ในแต่ละพื้นที่มากที่สุด

2. การป้องกันและปราบปรามการลักลอบหนีภาษีปรากฏว่ายังไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร จากผลการศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลหลักทำให้เห็นว่าในปัจจุบันจะมีเงื่อนไขการลดหย่อนจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศคู่ค้าทำให้ผู้นำสินค้าเข้าในหรือส่งออกนอกราชอาณาจักรแบกรับภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมต่างๆ ลดลงกว่าเดิมเป็นอย่างมากแต่กลับไม่ได้ทำให้ลดการหลบหนีภาษีศุลกากร แต่เมื่อพิจารณาจากระเบียบปฏิบัติด้านพิธีการศุลกากรจากผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเห็นว่ายังมีความยุ่งยากและซับซ้อนเพราะมีกฎระเบียบและข้อบังคับจำนวนมาก ทำให้ผู้ส่งสินค้าออกนอกหรือนำเข้าในราชอาณาจักรไม่ต้องการเสียเวลากับกระบวนการพิธีการศุลกากรที่ซับซ้อนเพราะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก จึงพากันหลีกเลี่ยงหรือหลบหนีศุลกากรเป็นจำนวนมากแม้ว่าในขณะนี้ทางกรมศุลกากรกำลังกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหานี้อยู่ แต่ในขณะเดียวกันกรมศุลกากรจึงควรหามาตรการที่จูงใจแก่ผู้นำเข้าหรือส่งออกสินค้าให้มาปฏิบัติตามเงื่อนไขพิธีการศุลกากรให้มากที่สุด ด้วยการลดขั้นตอน ลดกระบวนการตรวจสอบสินค้า หรือการประเมินราคาสินค้าตามมาตรฐานระหว่างประเทศให้รวดเร็วยิ่งขึ้น

3. ด้านศุลกากรแต่ละแห่งควรทำการประชาสัมพันธ์หรือแจ้งรายละเอียดวิธีปฏิบัติให้แก่ผู้ประกอบการที่นำสินค้าเข้าใน-ส่งออกนอกราชอาณาจักรเข้าใจวิธีการ ขั้นตอนและกระบวนการพิธีการศุลกากร รวมทั้งเสนอวิธีการปฏิบัติตามขั้นตอนพิธีการศุลกากรที่รวดเร็วให้แก่ผู้ประกอบการเหล่านั้นด้วยการออกไปพบปะหรือเชิญชวนผู้ประกอบการมาร่วมพบปะกับเจ้าหน้าที่หรือนายด่านศุลกากรเป็นครั้งคราวหรือออกหนังสือข่าวสารประชาสัมพันธ์ให้

ผู้ประกอบการทราบเป็นระยะซึ่งการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลที่ต้องการแก่ผู้ประกอบการจะเป็นประโยชน์หรือสามารถโน้มน้าวให้ผู้ประกอบการให้ความสนใจร่วมมือนำเสนอสินค้ามาผ่านกระบวนการพิธีการศุลกากรเพิ่มมากขึ้น

4. ด้านศุลกากรแต่ละแห่งควรทำความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวที่นำสินค้าเข้าในหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร ตลอดจนแจ้งวิธีการนำสินค้าไปเข้ากระบวนการพิธีการศุลกากรให้ทราบล่วงหน้าทั้งก่อนและหลังการเดินทางเข้าในหรือออกนอกราชอาณาจักรเข้าออกนอกราชอาณาจักร ซึ่งหากนักท่องเที่ยวเข้าใจถึงสินค้าที่ต้องเสียภาษีอากรหรือสินค้าห้ามนำเข้า-ส่งออกก็จะได้ดำเนินการกับสินค้าที่จัดซื้อเข้ามาหรือนำออกไปได้อย่างถูกต้องไม่ต้องเสียเวลาหรือหลีกเลี่ยงพิธีการศุลกากร

5. กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงการคลังควรร่วมมือกันกำหนดมาตรการต่างๆ เกี่ยวกับการยกเว้นภาษีอากรให้แก่สินค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศที่ทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีเพื่อลดความได้เปรียบและเสียเปรียบ เพราะในปัจจุบันนี้ประเทศไทยเสียเปรียบการนำเข้าหรือส่งออกสินค้าเกษตรจากประเทศจีน เพราะสินค้าที่นำเข้ามาจากประเทศจีนนั้นได้รับการยกเว้นภาษีอากรและค่าธรรมเนียมอื่นๆ ในขณะที่ประเทศไทยกลับต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มกับสินค้าเกษตรนั้นๆ ทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบในการส่งออกสินค้าเข้าไปจำหน่ายในเมืองจีนเพราะราคาสินค้าของไทยจะแพงมากขึ้น แต่สินค้าของจีนที่นำเข้ามาประเทศไทยกลับมีราคาต่ำ ส่งผลเสียหายให้แก่เกษตรกรซึ่งไม่สามารถขายสินค้าได้จำนวนมากเนื่องจากข้อได้เปรียบเสียเปรียบดังกล่าว

6. กรมศุลกากรควรทำการสำรวจปริมาณงานของด่านศุลกากรในเขตภาคเหนือแต่ละแห่ง ประสิทธิภาพการจัดการ และการบริหารงานศุลกากรอื่นๆ แล้วนำมาเทียบเป็นปริมาณในแต่ละวัน เพื่อประเมินว่าปริมาณงานกับจำนวนบุคลากรของด่านศุลกากรแต่ละแห่งมีความสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด หากปริมาณงานเกินขีดความสามารถของบุคลากรเนื่องจากมีจำนวนน้อยกว่างานก็ควรทำการเพิ่มจำนวนบุคลากรให้เหมาะสม หรือด่านศุลกากรแห่งใดมีปริมาณงานน้อยกว่าจำนวนของบุคลากรก็ควรทำการเกลี้ยหรือขยายตำแหน่งดังกล่าวไปยังด่านศุลกากรที่มีจำนวนบุคลากรน้อยกว่าปริมาณงาน รวมทั้งสำรวจสวัสดิการต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่และปรับปรุงให้เหมาะสมเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน เพราะด่านศุลกากรบางแห่งตั้งอยู่ตามแนวชายแดนซึ่งอยู่ไกลจากชุมชนเมือง หรือไกลจากภูมิลำเนาของบุคลากรทำให้ไม่มีขวัญและกำลังใจในการทำงานให้เต็มประสิทธิภาพ

7. กรมศุลกากรควรทำการสำรวจเครื่องมือและอุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะนำมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ของด่านศุลกากรแต่ละแห่ง หากมีจำนวนไม่เพียงพอหรือมีจำนวนเพียงพอแต่ขาดประสิทธิภาพหรือเทคโนโลยีไม่ทันสมัยก็ควรทำการจัดหาเพิ่มเติมทดแทน

เครื่องมือและอุปกรณ์ให้เพียงพอ เพราะจะช่วยทำให้ด้านศุลกากรแต่ละแห่งนำระบบ EDI มาใช้ได้รวดเร็วและสามารถใช้งานได้เต็มประสิทธิภาพ และระบบงานที่ทำด้วยมือ (Manual) จะได้หมดไป เป็นการลดภาระในการตรวจสอบเอกสารได้ง่ายขึ้นและที่สำคัญทำให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรไม่ต้องพบกับผู้ประกอบการโดยตรงทำให้สามารถลดข้อครหาเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่ได้เป็นอย่างดี

8. กรมศุลกากรควรเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนให้มีการส่งออกมากที่สุด คืออำนวยความสะดวกทางด้านพิธีการศุลกากรให้กับผู้ส่งออกตามด้านศุลกากรที่มีการค้าชายแดนเพื่อกระจายสินค้าออกไปยังประเทศต่างๆ ได้สะดวกรวดเร็ว นอกเหนือจากการขนส่งตรงระหว่างประเทศเพื่อให้สามารถแข่งขันกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย ญี่ปุ่น จีน รัฐบาลไทยและประเทศคู่ค้าควรร่วมมือกันสร้างช่องทางผ่านของสินค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ทางแถบประเทศอินเดีย ตั้งแต่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ไปสู่พื้นที่จังหวัดเมียวดีซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางการคมนาคมทางภาคใต้ของพม่าซึ่งเป็นทั้งชุมทางรถไฟและชุมทางการขนส่งทางบก เพื่อต่อไปยังเมืองอื่นๆ จนกระทั่งต่อไปยังประเทศอินเดีย ประเทศบังกลาเทศเป็นต้น หรือการสร้างเส้นทางเชื่อมโยงไทย-พม่า-จีน-ลาว เส้นทางช่วงระหว่างท่าขี้เหล็ก- เชียงตุง (เส้นทางระหว่างแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก-เชียงตุง-เมืองลา-คำม่อ-เชียงรุ่ง) ให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว หากสามารถร่วมมือกันได้ จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยในด้านการนำสินค้าออกไปจำหน่ายในภูมิภาคต่างๆ ตอนเหนือของประเทศไทยได้ง่ายยิ่งขึ้น

ผลจากการที่ประเทศไทยได้มีข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศต่างๆ ในอนาคต รายได้จากภาษีอากรซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศจะค่อยๆ ลดลง กรมศุลกากรเป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งมีหน้าที่ในการส่งเสริมการส่งออก จึงเป็นหน่วยงานหน้าด่านในการผลักดันให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการเพิ่มมูลค่าทางการค้าที่จะเป็นรายได้ทดแทนรายได้จากภาษีศุลกากร หากการค้าเพิ่มขึ้น ดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศก็จะเกินดุล ส่วนเกินของดุลจะเป็นเงินรายได้ที่รัฐบาลสามารถใช้พัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืนต่อไป